

МІЖНАРОДНИЙ ЄВРОПЕЙСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Навчально-науковий інститут
«Європейська медична школа»

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

БЕЗПЕКА ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ, ОХОРОНА ПРАЦІ ТА ЦИВІЛЬНИЙ ЗАХИСТ

Рівень вищої освіти: Перший (бакалаврський) рівень

Ступінь вищої освіти: бакалавр

Галузь знань: 07 «Управління та адміністрування»

Спеціальність: 073 «Менеджмент»

РОЗРОБЛЕНО ТА ВНЕСЕНО: Навчально-науковий інститут «Європейська медична школа», кафедра соціальної медицини, громадського здоров'я, гігієни та екології

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ: Махнюк В.М д.м.н., професор, зав. кафедри соціальної медицини, громадського здоров'я, гігієни та екології;
Тарасова Н.М. старший викладач кафедри соціальної медицини, громадського здоров'я, гігієни та екології»

Схвалено на засіданні кафедри
кафедри соціальної медицини, громадського
здоров'я, гігієни та екології

Протокол № 1
від «13» 08 2020 року

Завідувач кафедри

В.М. Махнюк

Затверджено на засіданні Вченої ради ННІ «Європейська медична школа»
Протокол № У від «20» серпня 2020 року.

Робоча програма навчальної дисципліни обговорена та схвалена на засіданні кафедри менеджменту та економіки.

протокол № 7 від «02» 09 2020 р.

Завідувач кафедри менеджменту та економіки Ю. Ремига

ВСТУП

Програма вивчення навчальної дисципліни «Безпека життедіяльності, охорона праці та цивільний захист» складена відповідно до Стандарту вищої освіти України (далі – Стандарт) першого (бакалаврського) рівня галузі знань 07 «Управління та адміністрування» спеціальності 073 «Менеджмент».

Опис навчальної дисципліни (анотація). Програма вивчення дисципліни «Основи безпеки життедіяльності» призначена для вищих закладів освіти України III – IV рівнів акредитації у відповідності до вимог кредитно-трансферної системи організації навчального процесу ECTS, заснованої на поєднанні технологій навчання за розділами та залікових кредитів оцінки – одиниць виміру навчального навантаження студента необхідного для засвоєння дисципліни або її розділу.

Дана навчальна дисципліна є теоретичною основою сукупності знань та вмінь, що формують профіль фахівця в області менеджменту. Вивчення дисципліни забезпечує одержання необхідних теоретичних знань, без якого неможлива робота сучасних фахівців. Знання дисципліни надає можливість підвищити якість менеджменту, і, як наслідок, забезпечити стабільний розвиток бізнесу підприємства.

Інформаційний опис начальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Галузь знань 07 «Управління та адміністрування»		Нормативна (за вибором)
Розділів – 3	Спеціальність: 073 «Менеджмент»	Рік підготовки	
Змістових розділів – 3		1	-й
Індивідуальне науково-дослідне завдання (назва)		Семестр	
Загальна кількість годин – 90		1 -й	
		Лекції	
Тижневе навантаження: аудиторних – I-й рік навчання- 2,5 год.,		24 год.	
		Практичні	
		16 год.	
		Самостійна робота	
		50 год.	
		Вид контролю:	
		залик	

На вивчення дисципліни «Безпека життєдіяльності, охорона праці та цивільний захист» передбачено 3 кредити (90 годин), у тому числі 24 годин лекційних, 16 годин практичних занять і 50 годин самостійна робота.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є безпека життєдіяльності людини, цивільний захист та охорона праці

Міждисциплінарні зв'язки:

Вивчення дисципліни «Безпека життєдіяльності, охорона праці та цивільний захист» здійснюється у II семестрі 1-го року навчання та базується на знаннях основних природничо-наукових дисциплін. Створює засади для наступного вивчення клінічних і гігієнічних дисциплін. Закладає основи формування знань, умінь та навичок, які визначаються кінцевими цілями програми, необхідних у наступній професійній діяльності.

1. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

1.1. Метою викладання навчальної дисципліни «Безпека життєдіяльності, охорона праці та цивільний захист» є формування знань, умінь і компетенції для збереження здоров'я та життя людини в сучасних умовах проживання;

- формування знань, умінь і компетенції для захисту від небезпек техногенного, антропогенного, природного походження та створення комфортних умов для життєдіяльності людини;
- формування знань щодо правових та організаційних аспектів охорони праці медичних працівників;
- формування знань щодо моральної сторони діяльності людини в медицині та біології;

1.2. Основними завданнями вивчення навчальної дисципліни «Безпека життєдіяльності, охорона праці та цивільний захист» є:

- проведення аналізу та оцінки небезпечних ситуацій;
- самостійне прийняття рішень щодо розробки та використання засобів захисту від небезпек у разі виникнення екстремальних ситуацій;
- використання нормативно-правової бази для захисту людини і навколишнього середовища;
- розробка заходів і засобів захисту від впливу небезпечних і шкідливих факторів;
- прогнозування і попередження виникнення надзвичайних ситуацій, а в разі їх виникнення, запровадження рішучих заходів, спрямованих на їх ліквідацію
- використання у своїй майбутній практичній діяльності правових, технічних, природоохоронних, профілактичних та освітньо-виховних заходів, спрямованих на забезпечення здорових і безпечних умов існування людини в сучасних умовах;
- знання правових та організаційних аспектів охорони праці медичних працівників;

- забезпечення збереження життя, здоров'я і працездатності медичних працівників у виробничих умовах;
- виховання морально-етичних цінностей, спрямованих на профілактику виробничого травматизму та виникнення професійних і виробничообумовлених захворювань;
- розробка та застосування комплексу законодавчих, організаційних, інженерно-технічних, санітарно-гігієнічних та інших заходів;
- створення сприятливих умов виробничого середовища і безпеки праці згідно з чинними законодавчими та нормативно-правовими актами.

1.3 Компетентності та результати навчання, формуванню яких сприяє дисципліна (взаємозв'язок з нормативним змістом підготовки здобувачів вищої освіти, сформульованим у термінах результатів навчання у Стандарті).

Згідно з вимогами стандарту дисципліна забезпечує набуття студентами **компетентностей**:

Інтегральна компетентність	Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми, які характеризуються комплексністю і невизначеністю умов, у сфері менеджменту або у процесі навчання, що передбачає застосування теорій та методів соціальних та поведінкових наук.
Загальні компетентності	<p>ЗК 1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.</p> <p>ЗК 2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності та примножувати досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, його місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.</p> <p>ЗК 11. Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.</p>
Спеціальні (фахові, предметні) компетентності	СК 6. Здатність діяти соціально відповідально і свідомо.

Деталізація компетентностей відповідно до дескрипторів НРК у формі «Матриці компетентностей».

Матриця компетентностей

№	Компетентність	Знання	Уміння	Комунікація	Автономія та відповідальність
Інтегральна компетентність					
	Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми, які характеризуються комплексністю і	концептуальні наукові та практичні знання, критичне осмислення теорій, принципів,	поглиблений когнітивні та практичні уміння/навички, майстерність та інноваційність на рівні, необхідному для розв'язання	донесення до фахівців і нефахівців інформації, ідей, проблем, рішень, власного досвіду та аргументації	управління складною технічною або професійною діяльністю чи проектами спроможність нести

<p>невизначеністю умов, у сфері менеджменту або у процесі навчання, що передбачає застосування теорій та методів соціальних та поведінкових наук.</p>	<p>методів і понять у сфері професійної діяльності та/або навчання</p>	<p>складних спеціалізованих задач і практичних проблем у сфері професійної діяльності або навчання</p>	<p>збір, інтерпретація та застосування даних спілкування з професійних питань, у тому числі іноземною мовою, усно та письмово</p>	<p>відповідальність за вироблення та ухвалення рішень у непередбачуваних робочих та/або навчальних контекстах формування суджень, що враховують соціальні, наукові та етичні аспекти організація та керівництво професійним розвитком осіб та груп здатність продовжувати навчання із значимим ступенем автономії</p>
---	--	--	---	---

Загальні компетентності

<p>Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.</p> <p>Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності та примножувати досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, його місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.</p> <p>Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.</p>	<p>концептуальні наукові та практичні знання, критичне осмислення теорій, принципів, методів і понять у сфері професійної діяльності та/або навчання</p>	<p>поглиблені когнітивні та практичні уміння/навички, майстерність та інноваційність на рівні, необхідному для розв'язання складних спеціалізованих задач і практичних проблем у сфері професійної діяльності або навчання</p>	<p>донесення до фахівців і нефахівців інформації, ідей, проблем, рішень, власного досвіду та аргументації збір, інтерпретація та застосування даних спілкування з професійних питань, у тому числі іноземною мовою, усно та письмово</p>	<p>управління складною технічною або професійною діяльністю чи проектами спроможність нести відповідальність за вироблення та ухвалення рішень у непередбачуваних робочих та/або навчальних контекстах формування суджень, що враховують соціальні, наукові та етичні аспекти організація та керівництво професійним розвитком осіб та груп здатність продовжувати навчання із значимим ступенем автономії</p>
--	--	--	--	--

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності

	Здатність діяти соціально відповідально і свідомо.	концептуальні наукові та практичні знання, критичне осмислення теорій, принципів, методів і понять у сфері професійної діяльності та/або навчання	поглиблені когнітивні та практичні уміння/навички, майстерність та інноваційність на рівні, необхідному для розв'язання складних спеціалізованих задач і практичних проблем у сфері професійної діяльності або навчання	донесення до фахівців і нефахівців інформації, ідей, проблем, рішень, власного досвіду та аргументації збір, інтерпретація та застосування даних спілкування з професійних питань, у тому числі іноземною мовою, усно та письмово	управління складного технічною або професійною діяльністю чи проектами спроможність нести відповідальність за вироблення та ухвалення рішень у непередбачуваних робочих та/або навчальних контекстах формування суджень, що враховують соціальні, наукові та етичні аспекти організація та керівництво професійним розвитком осіб та груп здатність продовжувати навчання із значним ступенем автономії
--	--	---	---	---	---

Інтегративні кінцеві програмні результати навчання, формуванню яких сприяє навчальна дисципліна:

Програмні результати навчання	ПРН 2. Зберігати моральні, культурні, наукові цінності та примножувати досягнення суспільства, використовувати різні види та форми рухової активності для ведення здорового способу життя. ПРН 18. Ідентифікувати екологічні та економіко-правові наслідки функціонування підприємств в умовах сталого розвитку суспільства.
--------------------------------------	---

Результати навчання.

Після опанування дисципліни студент повинен:

Знати:

1. Основні принципи безпеки при забезпеченні життєдіяльності людини;
2. Взаємозв'язки між станом здоров'я та впливом шкідливих і небезпечних факторів;
3. Вимоги законодавчих і нормативних актів про безпеку життєдіяльності, охорону праці медичних і фармацевтичних працівників.
4. Вимоги до забезпечення охорони праці медичного і фармацевтичного персоналу в сучасних умовах зв'язок між станом здоров'я працюючих та впливом шкідливих і небезпечних виробничих факторів;
5. Вимоги законодавчих і нормативних актів про охорону праці
6. Вимоги до забезпечення охорони праці персоналу в сучасних умовах;
7. Фактори ризику виробничого середовища для здоров'я працюючих, причини виникнення та перебігу професійних захворювань;
8. Основні принципи і підходи (стратегії) до забезпечення безпеки в закладах праці.

Вміти:

1. Визначати основні принципи безпечної життєдіяльності людини.
2. Передбачати наслідки порушень валеологічних основ формування здорового способу життя та їх вплив на безпеку життєдіяльності людини.
3. Аналізувати й оцінювати небезпечні для життя, здоров'я і професійної діяльності ситуації та самостійно приймати рішення про вжиття термінових заходів.
4. Робити висновки про наявність шкідливих факторів впливу на працівників під час виконання ним професійних обов'язків.
5. Передбачати негативні наслідки впливу небезпечних факторів на організм людини.
6. Робити висновки про наявність впливу шкідливих та небезпечних виробничих факторів на організм медичних працівників;
7. Обґрутувати проведення профілактичних заходів у відповідності до основ чинного законодавства України;
8. Планувати заходи по дотриманню здорового способу життя, особистої гігієни та впроваджувати їх в практику охорони здоров'я;

2. ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«Безпека життєдіяльності, охорона праці та цивільний захист» передбачено 3 кредити ЕКТС (90 годин), у тому числі 24 годин лекційних, 16 годин практичних занять і 50 годин самостійна робота.

Програма навчальної дисципліни «Безпека життєдіяльності» структурована і представлена одним модулем відповідно до вимог розробки навчальних програм навчальних дисциплін.

Розділ 1. «Безпека життєдіяльності».

Теоретичні основи безпеки життєдіяльності. Забезпечення безпеки життєдіяльності людини. Людина в системі «Людина – зовнішнє середовище». Значення зовнішнього середовища в системі «людина – зовнішнє середовище». Правові та організаційні питання безпеки життєдіяльності та охорони праці працівників. Професійні шкідливості при виконанні професійних обов'язків працівників. Природні небезпеки, характер їх проявів і дії на людей та об'єкти економіки. Захист населення від шкідливих та небезпечних чинників. Техногенні небезпеки та наслідки їх дії. Типологія аварій на потенційно-небезпечних об'єктах. Захист населення від шкідливих та небезпечних чинників. Соціально-політичні небезпеки, їхні види та особливості. Соціальні та психологічні чинники ризику. Алгоритм захисних поведінкових реакцій. Безпека харчування як складова безпечної життедіяльності людини.

Розділ 2. Охорона праці

Змістовний розділ 1. Правові та організаційні основи охорони праці.

Основні терміни та визначення в галузі охорони праці. Охорона праці як невід'ємна складова соціальної відповідальності. Державне управління

охороною праці, державний нагляд і громадський контроль за охороною праці. Державна служба України з питань праці, її структура та функції. Ризикоорієнтований підхід в оцінці потенційної та реальної небезпеки шкідливого впливу чинників виробничого середовища на здоров'я людини.

Колективний та трудовий договори як відображення законодавства з охорони праці. Укладання трудової угоди за специфікою видів робіт та особливостями функціональних обов'язків. Регулювання питань охорони праці у колективному договорі.

Відповіальність посадових осіб і працівників за порушення законодавства щодо охорони праці.

Змістовний розділ 2. Організація охорони праці в медичних установах та закладах вищої медичної освіти.

Галузеві програми поліпшення стану безпеки, гігієни праці та виробничого середовища. Положення про організацію системи управління охороною праці в галузі. Наказ МОЗ №268 від 30.09.94 «Про службу охорони праці системи Міністерства охорони здоров'я». Структура, основні функції і завдання управління охороною праці в медичних установах. Служба охорони праці лікувально-профілактичного закладу (ЛПЗ), її структура, чисельність, основні завдання і функції. Права і обов'язки працівників служби охорони праці. Комісія з питань охорони праці в медичних установах, основні завдання та права. Кабінети промислової безпеки та охорони праці, основні завдання та напрямки роботи. Планування заходів з охорони праці. Виявлення, оцінка та зменшення ризиків небезпечних подій, управління якістю та формування культури безпеки. Облік і аналіз показників охорони праці. Плани локалізації і ліквідації аварійних ситуацій й аварій. Принципи організації, види навчання та перевірка знань з питань охорони праці. Інструктажі з питань охорони праці, їх види. Стимулування охорони праці. Соціально-економічний ефект охорони праці медичних працівників. Наказ МОН України № 563 від 01.08.2001 “Про затвердження Положення про організацію роботи з охорони праці учасників навчально-виховного процесу в установах і навчальних закладах ” (практичне заняття, СРС).

Розділ 3. Гігієна та фізіологія праці, значення для створення безпечних умов праці.

Гігієна та фізіологія праці – визначення, мета, задачі, методи досліджень. Класифікація небезпечних і шкідливих виробничих чинників. Основні фізіологічні ознаки фізичної та розумової праці. Фізіологічні зміни, що відбуваються в органах і системах організму людини при виконанні праці. Працездатність людини, динаміка і причини її зміни протягом робочого дня. Фізіологічна суть втоми, існуючі теорії і сучасне розуміння механізму її виникнення. Шляхи попередження розвитку втоми. Методика розробки раціональних режимів праці та відпочинку.

3. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назва змістовних розділів і тем	Кількість годин			
	Всього од	У тому числі		
		л	пр	с.р
Тема 1. Теоретичні основи безпеки життєдіяльності.	7	2	2	3
Тема 2. Людина в системі «Людина – зовнішнє середовище». Значення зовнішнього середовища в системі «Людина – зовнішнє середовище».	10	2	2	3
Тема 3. Правові та організаційні питання безпеки життєдіяльності та охорони праці медичних працівників. Професійні шкідливості при виконанні професійних обов'язків медичних працівників	8	2	2	4
Тема 4. Забезпечення безпеки життєдіяльності людини	10	2	2	4
Тема 5. Природні небезпеки, характер їх проявів і дії на людей та об'єкти економіки. Захист населення від шкідливих та небезпечних чинників.	8	2	2	4
Тема 6. Техногенні небезпеки та наслідки їх дії. Типологія аварій на потенційно-небезпечних об'єктах. Захист населення від шкідливих та небезпечних	10	2	2	6
Тема 7. Соціально-політичні небезпеки, їхні види та особливості. Соціальні та психологічні чинники ризику. Алгоритм захисних поведінкових реакцій	6	2		4
Тема 8. Безпека харчування як складова безпечної життєдіяльності людини.	10	2	2	4
Тема 9. Правові та організаційні основи охорони праці Гігієна та фізіологія праці, значення для створення безпечних умов праці	6	2		4
Тема 10. Професійні шкідливості при виконанні функціональних обов'язків працівників	10	2	2	6
Тема 11. Нещасні випадки та аварії в ЛПЗ, їх розслідування та облік. Гігієнічна характеристика умов праці та стану здоров'я працівників	6	2		4
Тема 12. Охорона праці в окремих структурних підрозділах ЛПЗ та вищих навчальних закладах освіти.	10	2	2	4
Разом за розділом	90	24	16	50

4. ТЕМИ ЛЕКЦІЙ

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Теоретичні основи безпеки життєдіяльності.	2
2.	Людина в системі «Людина – зовнішнє середовище». Значення зовнішнього середовища в системі «Людина – зовнішнє середовище».	2
3.	Правові та організаційні питання безпеки життєдіяльності та охорони праці медичних працівників. Професійні шкідливості при виконанні професійних обов'язків медичних працівників	2
4.	Забезпечення безпеки життєдіяльності людини	2
5.	Природні небезпеки, характер їх проявів і дії на людей та об'єкти економіки. Захист населення від шкідливих та небезпечних чинників.	2
6.	Техногенні небезпеки та наслідки їх дії. Типологія аварій на потенційно-небезпечних об'єктах. Захист населення від шкідливих та небезпечних	2
7.	Соціально-політичні небезпеки, їхні види та особливості. Соціальні та психологічні чинники ризику. Алгоритм захисних поведінкових реакцій	2
8.	Безпека харчування як складова безпечної життєдіяльності людини	2
9.	Правові та організаційні основи охорони праці Гігієна та фізіологія праці, значення для створення безпечних умов праці	2
10.	Професійні шкідливості при виконанні функціональних обов'язків працівників	2
11.	Нешасні випадки та аварії в ЛПЗ, їх розслідування та облік. Гігієнічна характеристика умов праці та стану здоров'я працівників	2
12.	Охорона праці в окремих структурних підрозділах та вищих навчальних закладах освіти.	2
	Всього	24

5. ТЕМИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Програмою навчальної дисципліни на передбачено

6. ТЕМИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	«Загальні принципи надання першої долікарської допомоги постраждалим». Засвоюються практичні методи надання першої допомоги потерпілим, що отримали одну з найбільш поширених травм чи гостре захворювання. Робота полягає у вирішенні практичних завдань, кожне з яких описує ситуацію одержання людиною травми. Потрібно класифікувати травму (в залежності від виду діяльності постраждалого, за ступенем важкості, залежно від факторів, що впливають, за формою прояву) та розробити стратегію надання першої медичної допомоги потерпілому в даній ситуації.	2
2.	«Визначення ризику за допомогою імовірнісних структурно-логічних моделей». Студентам надаються практичні знання з методики проведення аналізу ризику виникнення небезпек та аналіз причин виходу з ладу систем побутової техніки і можливих помилкових дій людини. Вибирається варіант технічної системи, для якої буде проведено якісний аналіз ризику виникнення небезпек при її експлуатації. Керуючись результатами якісного аналізу вибирається небезпека, для якої виконується кількісний аналіз небезпеки	2
3.	«Визначення ризику за допомогою імовірнісних структурно-логічних моделей». Студентам надаються практичні знання з методики проведення аналізу ризику виникнення небезпек та аналіз причин виходу з ладу систем побутової техніки і можливих помилкових дій людини. Вибирається варіант технічної системи, для якої буде проведено якісний аналіз ризику виникнення небезпек при її експлуатації. Керуючись результатами якісного аналізу вибирається небезпека, для якої виконується кількісний аналіз небезпеки	2
4.	«Ергономічна оцінка робочого місця» Робота спрямована на ознайомлення з основними принципами і методами ергономічної оцінки робочих місць. Студенти проводять загальну ергономічну оцінку змодельованого робочого місця з відповідними умовами праці та розроблять необхідні ергономічні заходи, спрямовані на оптимізацію умов праці та покращення умов праці.	2
5.	«Засоби індивідуального захисту (ЗІЗ)» Ознайомитися з основними засобами індивідуального захисту, які застосовуються в залежності умов праці, характеру	2

	роботи та особливостей технологічного процесу та обладнання. Ознайомитись з основними характеристиками ЗІЗ та специфікою застосування.	
6.	«Оцінка і оздоровлення повітря робочої зони та теплозахист» Ознайомитись з основними параметрами повітря робочої зони у робочих приміщеннях, набути практичних навичок у проведення їх оцінки з точки зору охорони праці, ознайомлення з основними заходами, спрямованими на оздоровлення повітряного середовища та теплозахисту.	2
7.	«Захист від шуму, ультразвуку та інфразвуку у виробничому середовищі» Вивчити дію на організм людини шуму та інших видів звукових коливань, які виникають у виробничих приміщеннях, нормування параметрів цих чинників та ознайомлення з основними заходами спрямованими на зменшення рівня шуму та мінімізацію його впливу.	2
8.	«Прогнозування та оцінювання інженерної та пожежної обстановки під час аварій на вибухонебезпечних об'єктах» надати студентам практичні знання в розв'язанні типових задач з прогнозуванням обстановки, що може скластися на промисловому об'єкті внаслідок вибуху, визначити заходи, спрямовані на недопущення або зменшення заподіяної шкоди і ураження людей.	2
Всього		16

7. ТЕМИ ЛАБОРАТОРНИХ ЗАНЯТЬ

Програмою навчальної дисципліни на передбачено

8. ТЕМИ САМОСТІЙНИХ РОБІТ

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Теоретичні основи безпеки життєдіяльності. Забезпечення безпеки життєдіяльності людини	3
2.	Людина в системі «людина – зовнішнє середовище». Значення зовнішнього середовища в системі «людина – зовнішнє середовище»	3
3.	Теоретичні основи безпеки життєдіяльності. Забезпечення безпеки життєдіяльності людини	3
4.	Правові та організаційні питання безпеки життедіяльності та охорони праці медичних працівників. Професійні шкідливості	3
5.	Природні небезпеки, характер їх проявів і дії на людей та об'єкти економіки. Захист населення від шкідливих та небезпечних чинників.	3
6.	Техногенні небезпеки та наслідки їх дії. Типологія аварій на потенційно-небезпечних об'єктах. Захист населення від шкідливих та небезпечних чинників.	3
7.	Соціально-політичні небезпеки, їхні види та особливості. Соціальні та психологічні чинники ризику. Алгоритм захисних поведінкових реакцій.	3
8.	Безпека харчування як складова безпечної життєдіяльності людини.	3
9.	Природні небезпеки, характер їх проявів і дії на людей та об'єкти економіки.	3
10.	Техногенні небезпеки та наслідки їх дії. Типологія аварій на потенційно-небезпечних об'єктах. Захист населення від шкідливих та небезпечних чинників.	3
11.	Соціально-політичні небезпеки, їхні види та особливості. Соціальні та психологічні чинники ризику.	4
12.	Алгоритм захисних поведінкових реакцій. Безпека харчування як складова безпечної життєдіяльності людини.	4
13.	Ризикоорієнтований підхід в оцінці потенційної та реальної небезпеки шкідливого впливу чинників виробничого середовища на здоров'я людини.	4
14.	Виявлення, оцінка та зменшення ризиків небезпечних подій, управління якістю та формування культури безпеки.	4
15.	Облік і аналіз показників охорони праці. Плани локалізації і ліквідації аварійних ситуацій й аварій. Принципи організації, види навчання та перевірка знань з питань охорони праці.	4
	Всього	50

9. ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ

Індивідуальне науково-дослідне завдання (ІНДЗ) з дисципліни має комплексний характер, виконується протягом другого семестру та охоплює всі теми курсу.

ІНДЗ виконується з метою закріплення, систематизації, узагальнення і поглиблення знань з дисципліни, стимулювання самостійності при вирішенні конкретних фахових завдань, формування вмінь пошуку інноваційних рішень та набуття практичних навичок щодо збору та обробки інформації.

Для успішного виконання ІНДЗ студент повинен:

- знати принципи функціонування інформаційних систем;
- вміти використовувати табличні та графічні методи репрезентації інформації;
- вміти застосовувати методологічний інструментарій для вирішення задач управління;
- вміти здійснювати пошук інноваційних рішень стандартних та нестандартних задач.

Індивідуальне завдання передбачає виконання таких дій студента:

- визначення актуальності теми, формулювання мети роботи та завдань;
- підбір джерел даних відповідно до вимог;
- збір даних, необхідних для розкриття обраної теми;
- систематизація та структурування зібраних даних;
- опрацювання зібраних даних;
- отримання та інтерпретація результатів;
- формулювання висновків відповідно з отриманими результатами;
- оформлення електронного варіанту результатів;
- створення презентації та публічний захист.

Виконання, оформлення та захист ІНДЗ здійснюється студентом в індивідуальному порядку відповідно до методичних рекомендацій.

10. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Завдання для самостійної роботи мають на меті поглиблене вивчення студентами начального матеріалу передбаченого даною програмою, а також засвоєння суміжних з програмними тем важливих для розуміння навчального матеріалу дисципліни вцілому.

Самостійна робота студентів є складовою формування інтегральної, загальної та спеціальних (фахових) компетентностей, а саме: навички використання інформаційних і комунікаційних технологій; здатності до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел; здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями. Завдання для самостійної роботи студентів формуються відповідно до тем програми і передбачають підготовку до засвоєння поточних тем та розкриття зв'язку між окремими темами. Формою контролю самостійної роботи студентів є усне опитування та\або тестування на поточному аудиторному занятті.

11. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Оволодіння дисципліною реалізується на основі пояснюально-ілюстративного, репродуктивного, проблемного, евристичного, дослідницького та інтерактивного методів навчання.

Пояснюально-ілюстративний метод використовується в процесі викладання лекційного матеріалу, під час семінарських та практичних занять.

Репродуктивний метод використовуються в процесі засвоєння студентами методів математичного аналізу та статистичної обробки даних, а також під час лабораторних робіт, що передбачає слідування правилам здійснення операцій і слугує здобуттю навички виконання інструкцій, і таким чином – набуванню відповідної предметної та професійної компетентності, необхідної в процесі здійснення протоколів лікування та проведення клінічних досліджень.

Проблемний, дослідницький та евристичний методи використовуються в процесі самостійної та індивідуальної роботи студентів і передбачають творче вирішення проблемних завдань та застосування проектного підходу. Дані методи слугують формуванню загальних та предметних компетентностей таких як : здатність до аналізу та синтезу знань та отриманої інформації, її аналітичної обробки; навички використання інформаційних і комунікаційних технологій; моделювання клінічних ситуацій, оцінки релевантності заходів. Репрезентація означених методів навчання відбувається в процесі проведення семінарських занять.

Інтерактивні методи слугують набуванню студентами комунікаційних компетенцій, навичок діалогічного мислення і використовуються в процесі проведення практичних занять, індивідуальної роботи студента з викладачем, а також в процесі дистанційного навчання.

12. МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Відповідно до плану вивчення дисципліни передбачається проведення поточного та підсумкового контролю:

- поточний контроль передбачає проведення опитування під час практичних занять;
- контроль виконання ІНДЗ та інших видів робіт;
- підсумковий контроль реалізується у вигляді іспиту.

Методи контролю:

1. Оцінювання знань студента під час практичних занять.
2. Написання рефератів/есе.
3. Виконання завдань для самостійної роботи.
4. Проведення проміжних тестів.
5. Проведення поточного контролю.
6. Проведення іспиту.

13. ФОРМА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ УСПІШНОСТІ НАВЧАННЯ

Формою підсумкового контролю є залік, який складається письмово в період призначений деканатом або за індивідуальним графіком, який затверджується навчальним планом. Основною формою контролю є тестування, робота над практичним завданням та співбесіда.

14. СХЕМА НАРАХУВАННЯ ТА РОЗПОДІЛ БАЛІВ, ЯКІ ОТРИМУЮТЬ СТУДЕНТИ

Оцінювання окремих видів виконаної студентом навчальної роботи з дисципліни здійснюється в балах відповідно до табл. 14.1.

Виконані види навчальної роботи зараховуються студенту, якщо він отримав за них позитивну рейтингову оцінку.

Поточне оцінювання знань студентів проводиться протягом семестру у наступних формах:

- усного опитування студентів на практичних заняттях та оцінки рівня їх знань;
- перевірки правильності розв'язання практичних задач;
- експрес-опитування (в усній чи письмовій формі).

Таблиця 14.1
Розподіл балів оцінювання успішності студентів з навчальної дисципліни

Розділ I												Всього	
Поточне тестування та самостійна робота													
Змістовий розділ I													
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	T12		
5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	40	100

*T1, T2, ..., T12 – теми занять

**ІНДЗ – індивідуальне науково-дослідне завдання

Загальна оцінка знань студентів за поточним контролем

Результати поточного контролю знань студентів в цілому (за усіма формами робіт) оцінюються в діапазоні від 0 до 60 балів. Студент допускається до підсумкового контролю за умови виконання вимог навчальної програми та у разі, якщо за поточну навчальну діяльність він набрав не менше 36 балів.

Підсумкове оцінювання знань студентів

Підсумкове оцінювання знань студентів проводиться у формі заліку.

Критерій оцінювання знань під час іспиту

Максимальна кількість балів, яку можна отримати на заліку складає 40 балів (див. табл. 14.2).

Під час оцінювання відповіді на окреме питання додатково враховуються допущені недоліки та помилки, якими вважаються:

- неохайнє оформлення роботи (не загальноприйняті скорочення, незрозумілий почерк, використання олівців замість чітких чорнил) (мінус 2 бали);
- неточності в назвах окремих категорій та понять (мінус 4 бали).

Таблиця 14.2

Розподіл балів оцінювання при підсумковому контролі з навчальної дисципліни

Оцінка в балах за поточне оцінювання	Оцінка в балах за підсумкове оцінювання	Оцінка за національною шкалою
54-60	36-40	Відмінно
45-53	30-35	Добре
36-44	24-29	Задовільно
менше 36	менше 24	Незадовільно

Критерії оцінювання відповіді на теоретичні питання білету:

1. Повна відповідь на питання, яка оцінюється «*відмінно*», повинна відповідати таким вимогам:

- розгорнутий, вичерпний виклад змісту даної у питанні проблеми;
- повний перелік необхідних для розкриття змісту питання економічних категорій та законів;
- здатність здійснювати порівняльний аналіз різних теорій, концепцій, підходів та самостійно робити логічні висновки й узагальнення;
- уміння користуватись методами наукового аналізу економічних явищ, процесів і характеризувати їхні риси та форми виявлення;
- демонстрація здатності висловлення та аргументування власного ставлення до альтернативних поглядів на дане питання;
- використання актуальних фактичних та статистичних даних, знань дат та історичних періодів, які підтверджують тези відповіді на питання.

2. Відповідь на питання оцінюється «*добре*», якщо:

- відносно відповіді на найвищий бал не зроблено розкриття хоча б одного з пунктів, вказаних вище (якщо він явно потрібний для вичерпного розкриття питання) або, якщо:

– при розкритті змісту питання в цілому правильно за зазначеними вимогами зроблені окремі помилки під час: використання цифрового матеріалу.

3. Відповідь на питання оцінюється «*задовільно*», якщо:

- відносно відповіді на найвищий бал не зроблено розкриття чотирьох чи більше пунктів, зазначених у вимогах до нього (якщо вони явно потрібні для вичерпного розкриття питання);

– одночасно присутні чотири чи більше типів недоліків, які окремо характеризують критерій оцінки питання;

– висновки, зроблені під час відповіді, не відповідають правильним чи загально визначенім при відсутності доказів супротивного аргументами, зазначеними у відповіді;

– характер відповіді дає підставу стверджувати, що особа, яка складає іспит, не зовсім правильно зрозуміла зміст питання чи не знає правильної

відповіді і тому не відповіла на нього по суті, допустивши грубі помилки у змісті відповіді.

З урахуванням вищевикладеного результати заліку оцінюються в діапазоні від **0** до **40** балів для студентів. При цьому, якщо відповіді студента на екзамені оцінені менше ніж на 30%, він отримує незадовільну оцінку за результатами заліку та незадовільну загальну підсумкову оцінку.

Загальна підсумкова оцінка з дисципліни складається з суми балів за результати поточного контролю знань та за виконання завдань, що виносяться на залік.

Загальна підсумкова оцінка не може перевищувати **100 балів**.

Загальна підсумкова оцінка в балах, за національною шкалою та за шкалою ECTS заноситься до заліково-екзаменаційної відомості, навчальної картки та залікової книжки студента (див. табл. 14.3).

Таблиця 14.3
Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90-100	A	відмінно	
82-89	B		
74-81	C	добре	
66-73	D		зараховано
60-65	E	задовільно	
30-59	FX	нездовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
1-29	F	нездовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

15. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

- робоча програма навчальної дисципліни;
- плани лекцій, практичних занять та самостійної роботи студентів;
- тези лекцій з дисципліни;
- методичні рекомендації та розробки для викладача;
- методичні вказівки до практичних занять для студентів;
- методичні матеріали, що забезпечують самостійну роботу студентів;
- тестові та контрольні завдання до практичних занять;
- перелік питань та завдань для поточного і проміжного контролю знань з дисципліни;
- перелік питань до іспиту, завдання для перевірки практичних навичок під час іспиту.

16. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна (базова):

1. Зацарний В.В., Праховнік Н.А., Землянська О.В., Зацарна О.В. Безпека життєдіяльності: Навчальний посібник – К.: НТУУ «КПІ» ІЕЕ, 2016.– електронне видання. URL: <http://ela.kpi.ua/kindle/123456789/18263>.
2. Безпека життєдіяльності. Конспект лекцій. Праховнік Н.А., Зацарний В.В., Землянська О.В. – К.: НТУУ «КПІ» ІЕЕ, 2015. – електронне видання. URL: <http://ela.kpi.ua/kindle/123456789/18956>.
3. Треяткова Л.Д., Литвиненко Г.Є. Засоби індивідуального захисту; виготовлення та застосування: навч. посіб. – К.: Лібра, 2008. – 317 с.
4. Третьяков О.В., Зацарний В.В., Безсонний В.Л. Охорона праці: Навчальний посібник з тестовим комплексом на CD/за ред. К.Н. Ткачука. – К.: Знання, 2010. – 167 с. + компакт- диск.
5. Ткачук К.Н., Зацарний В.В., Зеркалов Д.В. та ін. Основи охорони праці: підручник. –К.: Основа, 2014. – 456 с.
6. Ткачук К.Н., Мольчак Я.О., Каштанов С.Ф., Полукаров О.І. та ін. Управлінняохороною праці: Навчальний посібник. – Луцьк: 2012. – 287 с.
7. Ткачук К.Н., Калда Г.С., Каштанов С.Ф., Полукаров О.І. та ін. Психологія праці та її безпеки: Навчальний посібник. – Хмельницький: 2011. – 135 с.
8. Ткачук К.Н., Филипчук В.Л., Каштанов С.Ф., Зацарний В.В., Полукаров О.І. та ін. Виробнича санітарія: Навчальний посібник. – Рівне: 2012. – 443 с.
9. Міхеєв Ю.В., Праховнік Н.А., Землянська О.В., Цивільний захист: Навчальний посібник – К.: Основа, 2014. – електронне видання. URL: <http://ela.kpi.ua/handle/123456789/18966>.
10. Цивільний захист. Конспект лекцій: Міхеєв Ю.В., Землянська О.В. – К.: НТУУ«КПІ», 2015. – електронне видання. URL: <http://ela.kpi.ua/kindle/123456789/3559>.
11. Методичні матеріали та завдання до практичного заняття «Прогнозування та оцінювання інженерної та пожежної обстановки під час аварій на вибухонебезпечних об'єктах»: Г.П. Деміденко. – К.: НТУУ «КПІ», 2012. – 12 с.
12. Охорона праці. Методичні вказівки до виконання практичних робіт: Зацарний В.В., Гусєв А.М. – К.: НТУУ «КПІ ім. Ігоря Сікорського», 2017, 40 с.
13. Васійчук В.О., Гончарук В.Є., Качан С.І., Мохняк С.М. Основи цивільного захисту: Навч. посібник. – Львів: 2010. – 384 с.
14. Русаловський А.В., Вендинчанський В.Н. Цивільний захист: Навч. Посібн./за наук.ред. Запорожця О.І. – К.: АМУ, 2008. – 250с.
15. Маньков В.Д. Обеспечение безопасности при работе с ПЭВМ: Учеб. Пособие.- М.: Политехника, 2004.-277 с.
16. Безпека життєдіяльності. Методичні вказівки до виконання практичних робіт: Міхеєв Ю.В., Землянська О.В. – К.: НТУУ «КПІ», 2016, 42 с.

17. Безпека життєдіяльності, основи охорони праці: навч. посіб. / О.П. Яворовський, В.М. Шевцова, В.І. Зенкіна та ін.; за заг. ред О.П. Яворовського. – К.: ВСВ “Медицина”, 2015. – 288 с.

18. Гігієна та охорона праці медичних працівників. Навчальний посібник /За ред. В.Ф. Москаленка, О.П. Яворовського. – К.: “Медицина”, 2009. – С.6-56.

19. Безпека життєдіяльності, основи охорони праці: Навчально-методичний посібник/ упор.: О.П.Яворовський, В.М.Шевцова, Г.А.Шкурко та ін.- Черкаси: видавець Чабаненко Ю.А., 2012. – 232 с.

20. Безпека життєдіяльності: для студентів вищих закладів освіти України I-IV рівнів акредитації / Є.П. Желібо, Н.М. Заверуха, В.В. Зацарний; За ред. Є.П. Желібо і В.М.Пічі. – К.: “Каравела”; Львів: “Новий Світ-2000”, 2001. – 320 с

Допоміжна

1. Безпека життєдіяльності: підручник. / [О.І. Запорожець, Б.Д. Халмурадов, В.І. Применко та ін.] – К.:”Центр учебової літератури”, 2013. – 448 с.
2. Конституція України. Основний закон від 28.06.1996.
3. Закон України “Про охорону праці” від 14.10.92.
4. Закон України “Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення” № 4004-XII від 24.02.94.
5. Закон України “Про колективні договори та угоди” № 1874 від 24.12.95.
6. Закон України “Про страхові тарифи на загальнообов’язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності” № 1423 від 13.09.2000.
7. Закон України “Про адміністративні порушення” № 8074-10 від 07.12.84.
8. Основи законодавства України про охорону здоров’я № 2802-XII від 19.11.92.
9. Кодекс законів України про працю № 322-VIII від 10.12.71.
10. Закон України “Про захист людини від впливу іонізуючих випромінювань” № 15/98-ВР від 14.01.1998.
11. Кодекс цивільного захисту України № 5403-VI від 02.10.2012.
12. Указ Президента України № 643/2001 “Національна програма боротьби із захворюваністю на туберкульоз”.
13. Постанова Кабінету Міністрів України “ Деякі питання розслідування та обліку нещасних випадків, професійних захворювань і аварій на виробництві ” № 1232 від 30.12.11 р.
14. ДСТУ 2272:2006 “Пожежна безпека. Терміни та визначення основних понять”. – К.: Держспоживстандарт, 2007. – 28 с.
15. Наказ Держнаглядохоронпраці України “Типове положення про порядок проведення навчання і перевірки знань з питань охорони праці” № 15 від 26.01.05.

16. Наказ Держнаглядохоронпраці України “Перелік робіт з підвищеною небезпекою” № 15 від 26.01.05.
17. Наказ Держнаглядохоронпраці України “Типове положення про службу охорони праці” № 255 від 15.11.04.
18. Наказ МОН України “Положення про організацію роботи з охорони праці учасників навчально-виховного процесу в установах і закладах освіти” № 563 від 01.08.01.
19. Наказ Міністерства праці та соціальної політики України “Про затвердження форми трудового договору між працівниками і фізичною особою та порядку реєстрації трудового договору між працівниками і фізичною особою” № 260 від 08.06.01.
20. Наказ МОЗ України “Положення про службу охорони праці системи Міністерства охорони здоров’я України” № 268 від 30.09.1994.
21. Наказ МОЗ України “Про введення оперативного контролю за станом охорони праці в установах, закладах та на підприємствах системи МОЗ України” № 444 від 01.11.2001.
22. Постанова Кабінету Міністрів України “Про затвердження Порядку класифікації надзвичайних ситуацій за їх рівнями” № 368 від 24.03.04 р.
23. Норми радіаційної безпеки України (НРБУ-97). – Київ: Відділ поліграфії Українського центру держсанепіднагляду МОЗ України, 1998. – 125 с.
24. Домарецький, В. А. Екологія харчових продуктів [Текст]: виробничо-практичне видання / В. А. Домарецький, Т. П. Златев. - К.: Урожай, 1993. - 190 с.
25. Смоляр В. І. Харчування в умовах радіонуклідного забруднення. – К.: Здоров’я: Укр. червоний хрест, 1991. – 32 с.
26. Хоружая Т. А. Оценка экологической опасности. / Т. А. Хоружая — М.: “Книга сервис”, 2002. – 208 с.
27. Безпека життєдіяльності: Підручник / В.Г. Цапко, Д.І. Мазоренко, Ю.С. Скобло, Л.М. Тіщенко; за ред. В.Г. Цапка. – К.: Знання, 2008. – 397 с.
28. Безпека життєдіяльності: Навчальний посібник / В.В. Березуцький, Л.А. Васьковець, Н.П. Вершиніна та ін.; За ред. В.В. Березуцького. – Х.: Факт, 2005. – 384 с.
29. Корнієнко О.В. Безпека життєдіяльності та підтримання психосоматичного здоров’я молоді: Монографія.-К.:“ Київський університет”, 2004.-264 с.
30. Дементий Л.В., Юсина А.Л. Обеспечение безопасности жизнедеятельности: Учеб.пособие. – Краматорск: ДГМА, 2008. – 300 с.
31. Апанасенко Г.Л. Валеология как наука (Лекция для врачей- курсантов). – К., 2001. – 23 с.
32. Казин Э.М., Блинова М.Г., Литвинова М.А. Основы индивидуального здоровья человека: Введение в общую и прикладную валеологию: Учеб. пособие. – М.: ВЛАДОС, 2000. – 192 с.
33. Пистун И.П., Кельман И.И., Вельковский Е.К. Безопасность жизнедеятельности: Учебное пособие. – Львов: Афиша, 2007. – 336 с.

17. Інформаційні ресурси

1. Офіційне Інтернет-представництво Президента України
[http://www.president.gov.ua/.](http://www.president.gov.ua/)
2. Верховна Рада України [http://www.rada.gov.ua/.](http://www.rada.gov.ua/)
3. Кабінет Міністрів України [http://www.kmu.gov.ua/.](http://www.kmu.gov.ua/)
4. Міністерство освіти і науки України [http://www.mon.gov.ua/.](http://www.mon.gov.ua/)
5. Міністерство екології та природних ресурсів України
[http://www.menr.gov.ua/.](http://www.menr.gov.ua/)
6. Державна служба України з надзвичайних ситуацій
[http://www.dsns.gov.ua/.](http://www.dsns.gov.ua/)
7. Рада національної безпеки і оборони України [http://www.rnbo.gov.ua/.](http://www.rnbo.gov.ua/)
8. Постійне представництво України при ООН [http://ukraineun.org/.](http://ukraineun.org/)
9. Північноатлантичний альянс (НАТО) [http://www.nato.int/.](http://www.nato.int/)
10. Всесвітня організація охорони здоров'я [http://www.who.int/en/.](http://www.who.int/en/)
11. <http://www.bioethics.net>
12. <http://www.bioethics.as.niu.edu>
13. <http://www.bioethics.ca>
14. <http://www.bioethics.ru>